การประเมินค่าการผสมพันธุ์พ่อพันธุ์โคนมภายใต้สภาพ แวดล้อมประเทศไทย

นายเทียมพบ ก้านเหลือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ ภาควิชาสัตวบาล
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2541
ISBN 974-639-663-3
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EXPECTED BREEDING VALUES OF DAIRY SIRES UNDER THAI ENVIRONMENT

MR. Thiamphop Kanloung

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Animal Breeding

Department of Animal Husbandry

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-639-663-3

หัวข้อวิทยานิพนล์

การประเมินค่าการผสมพันธุ์พ่อพันธุ์โคนมภายใต้สภาพแวดล้อม

ประเทศไทย

โดย

นายเทียมพบ ก้านเหลือง

ภาควิชา

สัตวบาล

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.จันทร์จรัส เรี่ยวเดชะ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

คุณจุรีรัตน์ แสนโภชน์

สพ.ญ.ปาริฉัตร สุขโต

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ น.พ.ศุภวัฒน์ ชุติวงศ์)

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ น.สพ.ดร.อรรณพ คุณาวงษ์กฤต)

(รองศาสตราจารย์ ดร.จันทร์จรัส เรี่ยวเดชะ)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(คุณจุรีรัตน์ แสนโภชน์)

(สพ.ญ.ปาริฉัตร สุขโต)

Omntew Parces normans

(อาจารย์ศักดิ์ชัย โตภาณุรักษ์)

ซอบรายหลัดต่อวิทยานิขนธ์ภายในกร**อบสีเขียวนี้เพียงแผ่นเดียว**

เทียมพบ ก้านเหลือง : การประเมินค่าการผสมพันธุ์พ่อพันธุ์โคนมภายใต้ สภาพแวดล้อมประเทศไทย (EXPECTED BREEDING VALUES OF DAIRY SIRES UNDER THAI ENVIRONMENT) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร.จันทร์จรัส เรี่ยวเดชะ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : คุณจุรีรัตน์ แสนโภชน์ , สพ.ญ.ปาริฉัตร สุขโต , 134 หน้า ISBN 974-639-663-3

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้อมูลโคนมที่เก็บรวบรวมโดยกองผสมเทียม กรมปศุสัตว์ จำนวนข้อมูลเข้าทำการวิเคราะห์ทั้งสิ้น 1,665 บันทึก วิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์ ทางพันธุศาสตร์ของลักษณะปริมาณน้ำนมทั้งหมด ลักษณะปริมาณน้ำนมที่ 305 วัน ลักษณะ ปริมาณน้ำนมปรับที่ 305 วัน ลักษณะเปอร์เซ็นต์ไขมันนม และลักษณะเปอร์เซ็นต์โปรตีน ด้วยวิธี General Expectation Maximization Restricted Maximum Likelihood (EM-REML) โดยโปรแกรมสำเร็จรูป MATVEC มีค่าอัตราพันธุกรรมของลักษณะข้างต้นเท่ากับ 0.519 ± 0.093 $0.505 \pm 0.091 \quad 0.528 \pm 0.063 \quad 0.349 \pm 0.077 \quad$ uaะ 0.152± 0.054 ตามลำดับ ประมาณค่าสหสัมพันธ์ทางพันธุกรรมและลักษณะปรากฏด้วยวิธี Derivative Free Restricted ระหว่างลักษณะปริมาณน้ำนมทั้งหมดกับเปอร์เซ็นต์ Maximum Likelihood (DF-REML) ไขมันนม ลักษณะปริมาณน้ำนมทั้งหมดกับเปอร์เซ็นต์โปรตีน และลักษณะเปอร์เซ็นต์ไขมันนม กับเปอร์เซ็นต์โปรตีนมีค่าเท่ากับ -0.008 -0.002 0.798 และ -0.020 -0.012 0.628 ตามลำดับ ประมาณค่าการผสมพันธุ์ด้วยวิธี Best Linear Unbiased Prediction เมื่อศึกษาเปรียบเทียบลำดับคาการผสมพันธุ์ของโคนมระหว่างกลุ่มพันธุ์ที่แตกต่างกัน Kruskal Wallis One Way Analysis of Variance พบวาคาเฉลี่ยของลำดับคาการผสมพันธุ์ ของแม่โคนมในแต่ละกลุ่มพันธุ์ไม่มีความแตกต่างกัน และได้แสดงลำดับค่าการผสมพันธุ์ของ และ 100 ลำดับแรกของแม่โคนมในทุกลักษณะที่ทำการศึกษา ในการจัดลำดับ ค่าการผสมพันธุ์ในการวิเคราะห์ครั้งละ 3 ลักษณะซึ่งประกอบด้วย ลักษณะปริมาณน้ำนมทั้งหมด พบว่าลำดับค่าการผสมพันธุ์ของพ่อพันธุ์ในลักษณะ เปอร์เซ็นต์ไขมันนมและเปอร์เซ็นต์โปรตีน ปริมาณน้ำนมทั้งหมด ไม่แตกต่างจากลำดับค่าการผสมพันธุ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ครั้งละ 1 ลักษณะ และมีค่าสหลัมพันธ์เท่ากับ 0.998 ซึ่งบ[ุ]่งชื่วาอาจเลือกใช้ลำดับคาการผสมพันธุ์ พ่อพันธุ์โคนมที่ได้จากการวิเคราะห์ครั้งละ 3 ลักษณะ และ 1 ลักษณะก็ได้ผลเช่นเดียวกัน

ภาควิชา ^{ฮ์สวมา ล}	ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา <i>ก</i> ารมโมม(ปฟม คั้งกร์	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม 🦚 🌡 🗥 😉

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสีเขียวนี้เพียงแผ่นเดียว

C855119 :

ANIMAL BREEDING

KEY WORD:

: MAJOR
DAIRY CATTLE, BREEDING VALUE, CORRELATION

THIAMPHOP KANLOUNG: EXPECTED BREEDING VALUES OF DAIRY SIRES UNDER THAI ENVIRONMENT. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. CHANCHARAT REODECHA, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR: JUREERATN SANPOTE, M.Sc., PARISHAT SUKHATO, D.V.M. 134 pp. ISBN 974-639-663-3

Milk production of 1,665 cows recorded by the Artificial Insemination Division, Department of Livestock Development were used in this study. Genetic parameter estimates of total milk yield, milk at 305 day, adjusted milk at 305 day, fat percentage and protein percentage were analysed by General Expectation Maximization Restricted Maximum Likelihood (EM-REML) procedure using MATVEC program. Estimated heritabilities of the above mentioned traits were 0.519 ± 0.093 , 0.505 ± 0.091 , 0.528 ± 0.091 0.063 , 0.349 ± 0.077 and 0.152 ± 0.054 , respectively. Genetic and phenotypic correlation between total milk and fat percentage, total milk and protein percentage and fat and protein percentage analyzed by Derivative Free Restricted Maximum Likelihood were -0.008, -0.002, 0.798 and -0.020, -0.012, 0.628, respectively. (DF-REML) The breeding values were predicted by Best Linear Unbiased Prediction (BLUP). Kruskal Wallis One Way Analysis of Variance by rank showed no difference in average breeding values among cows of different blood level of Bos taurus. The sires and first 100 best cows breeding values are presented. Correlation between ranks of sires by breeding value analyzed from a single total milk yield and multiple milk traits (total milk yield, fat and protein percentage) was 0.998 suggesting the sire ranking by single or multiple milk trait would locate the same superior sires.

ภาควิชา	43718	
สาขาวิชา	राज्यम् अभिष्रपूर्णियाण	
ปีการศึกษา	7.5.40	

ลายมือชื่อนิสิต อายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา О ป ป อาโม โปป อาโม โปป อาโม โปป อาโม โปป อาโม โปป อาโม โปป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง ในด้านข้อมูล จากกองผสมเทียม กรมปศุสัตว์ ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.จันทร์จรัส เรี่ยวเดชะ อาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในการวิเคราะห์ และการเขียนทุกขั้นตอน สพ.ญ.ปาริฉัตร สุขโต และคุณจุรีรัตน์ แสนโภชน์ อาจารย์ที่ ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนอำนวยความสะดวกเพื่อการ ศึกษาครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ รศ.สุพัตร์ ฟ้ารุ่งสาง ที่ให้คำแนะนำวิธีการวิเคราะห์และการติดตั้ง โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล อาจารย์ศักดิ์ชัย โตภาณุรักษ์ และอาจารย์นลินี อิ่มบุญตา ที่ให้คำแนะนำวิธีและโมเดลสำหรับการวิเคราะห์ ท้ายสุดและขอบกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่และสมาชิกในครอบครัวทุกท่าน ที่ให้โอกาสและกำลังใจที่ดียิ่งตลอดการศึกษา

นายเทียมพบ ก้านเหลือง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภ	าษาไทย		٩
บทคัดย่อภ	าษาอังกฤร	<u> </u>	ବ
กิตติกรรมป	ระกาศ		ຊ
สารบัญ			ข
สารบัญตาร	ทาง		
บทที่			
1. บทน้ำ			1
1.1	การเลี้ยง	โคนมในประเทศไทย	1
1.2	สภาวะกา	ารผลิตและการบริโภคน้ำนมในประเทศไทย	2
	1.2.1	ปริมาณการผลิตและจำนวนโคนม	3
	1.2.2	ปริมาณการผลิตนมพร้อมดื่ม	3
	1.2.3	การนำเข้า	4
	1.2.4	การส่งออก	5
	1.2.5	การบริโภคนมพร้อมดื่ม	6
	1.2.6	เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม	6
1.3	บทบาทข	องรัฐในการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม	6
	1.3.1	นโยบายด้านการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม	7
	1.3.2	นโยบายด้านสถาบันและองค์กร	8
	1.3.3	นโยบายการนำเข้านมและผลิตภัณฑ์นม	8
	1.3.4	นโยบายด้านการเพิ่มอุปสงค์นมในประเทศ	9
1.4	วัตถุประส	งงค์ของการศึกษาวิจัย	11
de	2	ع به	4.0
		รประมาณค่าการผสมพันธุ์	
2.1		เฐานการประมาณค่าการผสมพันธุ์	
	2.1.1	การประเมินค่าการผสมพันธุ์จากบันทึกของตัวสัตว์เอง	
	2.1.2	การประเมินค่าการผสมพันธุ์โดยใช้บันทึกของลูก	19

สารบัญ(ต่อ)

		2.1.3	การประเมนคาการผสมพนธุจากพนธุประวต	23
		2.1.4	การประเมินค่าการผสมพันธุ์จากลักษณะอื่นๆ	25
		2.1.5	ดัชนีการคัดเลือก	26
		2.1.6	การประมาณการรวมตัวกันของยีโนไทป์	30
	2.2	อัตราคว′	ามสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ	32
		2.2.1	การสร้างเมตริกซ์ความสัมพันธ์ทางพันธุกรรม	33
		2.2.2	การแยกย่อยเมตริกซ์ความสัมพันธ์	34
		2.2.3	การอินเวอร์สเมตริกซ์ความสัมพันธ์ทางพันธุกรรม	35
		2.2.4	การอินเวอร์สเมตริกซ์ความสัมพันธ์ของ sire และ maternal	38
			grandsire	
	2.3	การประเ	มินค่าการผสมพันธุ์โดยวิธี BLUP	40
		2.3.1	การประเมินค่าการผสมพันธุ์โดย BLUP กรณีที่มีตัวแปรสุ่มเพียง	40
			ตัวเดียว	
		2.3.2	การประเมินค่าการผสมพันธุ์ด้วย BLUP โดยมีสภาพแวดล้อม	47
			เป็นปัจจัยสุ่ม	
		2.3.3	การประเมินค่าการผสมพันธุ์หลายลักษณะพร้อมกันโดยวิธี BLUP	49
3. 8	จัก•₄ก	ıะและปัจจ	จัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ	52
0. 6			ันเนื่องมาจากพันธุกรรม	
	0.1		พันธุ์	
			กสุ่มพันธุ์	
	3.2		้ไม่เกี่ยวข้องกับพันธุกรรม	
	0.2		จำนวนครั้งที่ให้ผลผลิต	
			อายุเมื่อคลอดลูกตัวแรก	
		3.2.3	ฤคูกาล	
			ปี	
			การจัดการฟาร์ม	
	3.3		มิเตอร์ทางพันธุกรรม	
		3.3.1	ค่าอัตราพันธุกรรม	
		/	4	- /

สารบัญ(ต่อ)

		3.3.2 สหสัมพันธ์ทางพันธุกรรม	6′
4.	อุปกรถ	น์และวิธีการ	64
	4.1	ที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	64
	4.2	ลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	64
		การจัดเตรียมข้อมูลเบื้องต้น	
	4.4	การวิเคราะห์เบื้องต้น	70
	4.5	การวิเคราะห์องค์ประกอบความแปรปรวน	72
		การประมาณค่าอัตราพันธุกรรม	
		การประเมินค่าสหสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ	
	4.8	การเปรียบเทียบค่าการผสมพันธุ์ระหว่างกลุ่มโคนมที่มีระดับเลือดต่างกัน	75
5.		ทดลอง	
	5.1	ผลการวิเคราะห์เบื้องต้น	78
	5.2	ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะการให้ผลผลิต	78
	5.3	องค์ประกอบความแปรปรวนและค่าอัตราพันธุกรรม	86
	5.4	องค์ประกอบความแปรปรวนร่วมและค่าสหสัมพันธ์	87
	5.5	ผลการประเมินค่าการผสมพันธุ์ของพ่อพันธุ์โคนมและแม่โคนม	89
6.	วิจารณ์	โและอภิปรายผลการทดลอง	- 100
	6.1	ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะที่ทำการศึกษา	100
	6.2	องค์ประกอบความแปรปรวน	101
	6.3	ค่าอัตราพันธุกรรม	102
	6.4	ค่าสหสัมพันธ์ทางพันธุกรรมและลักษณะปรากฏ	103
	6.5	ค่าการผสมพันธุ์	104
7.	-	ลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	
		ลักษณะปริมาณน้ำนมทั้งหมด	
		ลักษณะปริมาณน้ำนมที่ 305 วัน	
	7.3	ลักษณะปริมาณน้ำนมปรับที่ 305 วัน	106

สารบัญ(ต่อ)

7.4	4 ลักษณะเปอร์เซ็นต์ไขมันนม	107
7.5	5 ลักษณะเปอร์เซ็นต์โปรตีน	108
9.		
รายการอ้า	างอิง	111
ภาคผนวก	n	120
ประวัติผู้เรี	ขียน	134

สารบัญตาราง

ตาร	หน้า _{ำง} ที่
1.1	ปริมาณการผลิตและจำนวนโคนมจำแนกเป็นรายปี
1.2	บริมาณการผลิตนมพร้อมดื่มจำแนกตามปี4
	แสดงการนำเข้าหางนมผงและผลิตภัณฑ์นมอื่นๆของประเทศไทย จำแนกตามปี
	แสดงการส่งออกหางนมและผลิตภัณฑ์นมอื่นๆของประเทศไทย จำแนกตามปี
	เปอร์เซ็นต์ความแม่นยำในการประเมินค่าการผสมพันธุ์ที่เพิ่มขึ้นในกรณีใช้19
	บันทึกซ้ำเปรียบเทียบกับกรณีใช้บันทึกเดียว
3.1	กลุ่มพันธุ์โคนมที่เลี้ยงในประเทศไทย53
3.2	เปรียบเทียบผลผลิตแม่โคแต่ละกลุ่มสายพันธุ์ในโครงการ คปร. และโครงการ54
	สร้างพ่อพันธุ์
3.3	แสดงค่าอัตราพันธุกรรมของลักษณะปริมาณน้ำนม จำแนกตามพันธุ์และวิธีการ60
	วิเคราะห์
3.4	ค่าอัตราพันธุกรรมของลักษณะเปอร์เซ็นต์ไขมันนมและเปอร์เซ็นต์โปรตี่นจำแนก
	ตามพันธุ์และวิธีการวิเคราะห์
3.5	สหลัมพันธ์ทางพันธุกรรมของลักษณะการให้ผลผลิตของโคนม
3.6	สหสัมพันธ์ลักษณะปรากฏของลักษณะการให้ผลผลิตของโคนม
4.1	จำนวนข้อมูลที่เข้าทำการวิเคราะห์จำแนกตามลักษณะที่ทำการศึกษา
4.2	ตัวคูณสำหรับปรับจำนวนนมจากระยะที่นานกว่า 305 วัน เป็นจำนวนในระยะ
	305 วัน
4.3	ตัวคูณสำหรับปรับจำนวนนมที่มีระยะให้นมไม่ถึง 305 วัน เป็นจำนวนในระยะ
	305 วัน
4.4	ปรับจำนวนนมของโคอายุต่างๆ มาเป็นจำนวนนมเมื่อโคโตเต็มวัยแยกตามพันธุ์
4.5	จำแนกกลุ่มพันธุ์โดยใช้ระดับเลือด Bos tuarus และจำนวนข้อมูลที่ใช้ในการ
	วิเคราะห์
	แสดงอิทธิพลของกลุ่มพันธุ์ที่มีผลต่อลักษณะปริมาณน้ำนมทั้งหมด79
5.2	แสดงอิทธิพลของจำนวนครั้งที่ให้ผลผลิตที่มีผลต่อลักษณะปริมาณน้ำนมทั้งหมด79
5.3	แสดงอิทธิพลของกลุ่มพันธุ์ที่มีผลต่อลักษณะปริมาณน้ำนมที่ 305 วัน80

	แสดงอิทธิพลของจำนวนครั้งที่ให้ผลผลิตที่มีผลต่อลักษณะปริมาณน้ำนมที่ 305 วัน81
	แสดงอิทธิพลของกลุ่มพันธุ์ที่มีผลต่อลักษณะปริมาณน้ำนมปรับที่ 305 วัน
5.6	แสดงอิทธิพลของจำนวนครั้งที่ให้ผลผลิตที่มีผลต่อลักษณะปริมาณน้ำนมปรับที่ 305 วัน82
5.7	•
5.8	แสดงอิทธิพลของจำนวนครั้งที่ให้ผลผลิตที่มีผลต่อลักษณะเปอร์เซ็นต์ไขมันนม
5.9	แสดงอิทธิพลของกลุ่มพันธุ์ที่มีผลต่อลักษณะเปอร์เซ็นต์โปรตีน
5.1	0 แสดงอิทธิพลของจำนวนครั้งที่ให้ผลผลิตที่มีผลต่อลักษณะเปอร์เซ็นต์โปรตีน85
5.1	1 แสดงค่าองค์ประกอบควมแปรปรวนของลักษณะที่ทำการศึกษา
5.1	2 แสดงค่าอัตราพันธุกรรมของลักษณะการให้ผลผลิตที่ทำการศึกษา
5.1	3 แสดงค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมเนื่องจากตัวสัตว์ของลักษณะการ88
	ให้ผลผลิตที่ใช้ในการศึกษา
5.1	4 แสดงค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนของลักษณะ88
	การให้ผลผลิตที่ใช้ในการศึกษา
5.1	5 แสดงสหสัมพันธ์ทางพันธุกรรม และสหลัมพันธ์ลักษณะปรากฏของลักษณะการ89
	ให้ผลผลิตที่ใช้ในการศึกษา
5.1	6 ค่าการผสมพันธุ์พ่อพันธุ์โคนมทั้งหมดที่เข้าร่วมในการวิเคราะห์
5.1	7 ค่าการผสมพันธุ์พ่อพันธุ์โคนมที่มีความเชื่อมั่นสูงกว่าหรือเทียบเท่า 50%98
ตาร	างภาคผนวกที่
	แสดงค่าเฉลี่ยของบริมาณน้ำนมทั้งหมด จำแนกตามกลุ่มพันธุ์
	แสดงค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำนมทั้งหมด จำแนกตามจำนวนครั้งที่ให้ผลผลิต
3.	แสดงค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำนมที่305วัน จำแนกตามกลุ่มพันธุ์
4.	แสดงค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำนมที่ 305 วัน จำแนกตามจำนวนครั้งที่ให้ผลผลิต
5.	แสดงค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำนมปรับที่ 305 วัน จำแนกตามกลุ่มพันธุ์
6.	แสดงค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำนมปรับที่ 305 วัน จำแนกตามจำนวนครั้งที่ให้ผลผลิต123
7.	แสดงค่าเฉลี่ยของลักษณะเปอร์เซ็นต์ไขมันนม จำแนกตามกลุ่มพันธุ์
8.	แสดงค่าเฉลี่ยของลักษณะเปอร์เซ็นต์ใขมันนม จำแนกตามจำนวนครั้งที่ให้ผลผลิต124
9.	แสดงค่าเฉลี่ยของลักษณะเปอร์เซ็นต์โปรตีน จำแนกตามกลุ่มพันธุ์
10.	แสดงค่าเฉลี่ยของลักษณะเปอร์เซ็นต์โปรตีน จำแนกตามจำนวนครั้งที่ให้ผลผลิต
11.	ค่าการผสมพันธุ์โคนม 100 ลำดับแรก เรียงตามค่าการผสมพันธุ์ของลักษณะ126
	ปริมาณน้ำนมทั้งหมด